

ՎԱՀԱՆ ԹԵՔԵԵԱՆ

ՃԱՌ՝ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԻՆ ՅՈՒԲԵԼԵԱՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԵՍԻՆ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԱԾ (1)

— 00 —

Սիրելի հայրենակիցներ,

Ինչ որ այս իրիկուն հայ ժողովուրդը կը տօնէ՝ պայծառ ու խրոխտ հրճուանքով մը, մեր ազգային բանաստեղծութիւնն է՝ անոր ամենէն բարձր ու մաքուր արտայայտութիւններէն մէկուն մէջ, որ քերթողական դործն է Վահան Թէքեանի:

Մեր ազգային բանաստեղծութիւնը, մեր հին արուեստին հետ, զերազոյն հարստութիւնն է մեր ժողովուրդին: Հազարաւոր տարիներ առաջ աստուածներ ու գիւցաղներ երգող մեր զուտաններուն հրեղէն աւելումը ստեղծուած, դարերու ընթացքին՝ ցեղին հոգւոյն ամենէն հանճարեղ թարգմաններուն, եղիշներու, Խորենացիներու, Նարեկացիներու, Շնորհալիներու, Քուչակներու, Արտեմաններու, Բաղրատունիներու, Ալիշաններու, Պէշիկթաշիաններու, Դուրեաններու, Թէրզեաններու, Պատկանեաններու, Թումանեաններու, Տէմիրճիպաշեաններու, վաստակովը ճոխացած ու ընդլայնուած, ան եղած է խորհրդաւոր ու հրաշագործ այն ուժը որ մեր ժողովուրդին ինքնախառնութիւնը զօրացուցած է, անոր փառքերը յուսաւորած ու ցաւերն ամբարձ է, անոր անմահութեան գրաւականը կազմած է: Ան անդարտելի գէնքն է ու մոգական զանձը, որ մեր ժողովուրդը կարող դարձուցած է մեծագոյն դժբաղդութիւններէն յետոյ անվատ ու հաւատաւոր մնալու, ամենէն ահաւոր վրէժ-

դաւններէն յետոյ՝ վերականգնելու եւ իր քաղաքակրթական դործը շարունակելու:

Այդ օրհնեալ ուժին, զոր ճակատադրի ոչ մէկ հարուած, թշնամի ոչ մէկ զօրութիւն կրքացած է մեղմէ կապտել, զուք, սիրելի յորելւաբ, կարեւոր յաւելում մը բերած էք: Անգրանիկը՝ Տիրան Զրաքեանին հետ՝ մեր ժամանակակից բանաստեղծութեան մէջ խորհրդապաշտ լարը զարգացնող նուրբ սերունդին, զուք մեր գրականութեան տուրք քերթուածներու շարքեր, որոնք արդէն չատանց՝ իրազեկ մտքերուն դատումին մէջ՝ ձեզ հայ քնարի ամենէն հմայիչ վարպետներուն հոյլին մէջ դասած են: Ձեր առաջին հաւաքածուին պատանեկան քնքուշ ու երազուն երգերէն, որոնց մէջ արդէն իսկ կը յայտնուէին նուազաւոր հոգի մը եւ արուեստագէտ խառնուածք մը, մինչեւ ձեր նորագոյն հատորին խոհուն ու խորաթափանց բանաստեղծութիւնը, որ մտածումով սողորուած, զսպուած ու զեկամարուած փափուկ զգայնութիւն մը մարդկային սրտին ու տիեզերական հոգիին խորհուրդները վհերթաց քնարերգութեամբ մը կ'արտայայտէ, զուք հայ զարթոթեանց շնորհեցիք մեծատա-րած ու բաղձադան բուրաստան մը թոյլիչ

1) Թէքեանի գրական գործունէութեան յրեիեանը տօնախմբուեցաւ Փարիզ՝ Սալ Կափօի մէջ՝ 1934 փետր. 10ի իրիկունը:

բուրժուական գաղափարական հայտապահութեան հետ, որոնք կենդանի պիտի մնան ու որոնք ու մտքերը պիտի գլխեն՝ ինչքան տակն որ հայ լեզուն հնչէ աշխարհիս վրայ, — աշխինքն մինչև վերջին օրը մեր երկրագունտին :

Արդիական ու գաղափարական միանգամայն, — ինչպէս եղաւ ձեր այնքան սիրած մեծ Պետրոս ինքն իսկ, — խորհրդապաշտ, այլ եւ ներգաղնակապաշտ, նորութեան սիրող ու ինքնապաշտութեան հետամուտ, այլ եւ չափի զգացումով ի ծնէ օժտուած, ծայրայեղութիւններէ խուսափող, կատարելութեան ձգտող, միանգամայն խոր ու վճիռ, յանդուգն ու ժաշկալ, զուր տախտիք անտաքիտ քերթուածներ որոնց մէջ որչա՞ղ զարոյցի մը ազդեցութիւնը կը զգացուի անշուշտ, բայց ուր զարոցներու եւ արուեստագէտներու մեծագոյնին, Բնութեան, խորունկ գաղափարներ ըմբռնուած կը տիրէ մանաւանդ, եւ որոնք իսկապէս, ամէն զարոցէ զուր, ամէն նորածնութենէ վեր, զուր բանաստեղծութիւն են, քանի մը կական ու յաւիտենական զգացմանց ու խեղճմանց անկեղծ ու ինքնազրոյժ թարգմանութիւն՝ անծերանալի զեղեցիկութեամբ ձեւի մը մէջ կազմապարտած :

Անհատական հոգիի մը ներքին տառններուն գերազանց երգիչն եղաք զուր, դանտե արտայայտելով սակայն այնպիսի խորութեամբ ու ճշտութեամբ, որ ձեր ետին թարգմանումովը հասաք մարդկային սրտի հիմնական յոյզերը իրենց բնականաբանութեան ու մշտականութեան մէջ նուազեցուցի :

Այս զուր, որ ոչ միայն հայ խօսքի մեծ արուեստագէտ մը, մարդկային հոգիի բարձրագոյն արտայայտիչ մըն էք, այլ եւ հաւատարիմ ու զորոյթապաշտ մեծ վարպետներուն զործէն հմայուած, անոնցմէ առաջնորդուելով իրենց հայ բանաստեղծի կամ գրագէտի տոհմայնօրէն ու անհատականօրէն ինքնուրոյն ճամբան գտան : Ձեր ընկերներէն ոմանք, Տիրան Զարեան եւ Ռուբէն Զարգարեան, որ ձեզի հետ նոյն տակն երեւցան մեր գրական հորիզոնին վրայ եւ քերթողական արձակի որդիքի էջեր տուին մեզի, Ատոմ Եարճանեան եւ Դանիէլ Վարուժան, որ ձեզմէ քիչ յետոյ ի յայտ եկան ու մեր ազգային բանաստեղծութիւնը վսեմ բարձունքներու հասուցին, ինչ-

ուր մեր ժողովուրդը իր բազմադարեան պատմութեան ամենէն փոթորկալից մէկ շրջանը բուրեց, չէիք կրնար շփուիլ մեր ցեղին այդ մեծ տառն ալ ձեր քնարով՝ ձեր խառնուածքին ու հայեացքներուն համեմատ՝ արտայայտելու : Եւ մեր հայրենիքի տեսիլներէն, մեր պատմութեան յիշատակներէն, մեր ժամանակակից ազգային կեանքի պայքարներէն, Երազներէն, յոյսերէն, ջախջախումներէն ու վերականգնումներէն ներշնչուած քերթուածներու շարքին, որով ճիշտ ու զօրեղ է մերօրեայ հայ բանաստեղծութիւնը, զուր տախտիք ազնուաշունչ էջեր, որոնք, վեհափառ Մատիսին ի տես ձեր աշխարհն ու սրտին յուզմունքն արտայայտող տաղէն մինչև արիւնի ու յուսախաբութեանց ջրհեղեղէ մը յետոյ մեր ազգին ու մշակոյթին զոյգութիւնը իրրեւ նոր տապան մը իր ծոցին մէջ պահապանող եւ անոր ազգական ապահովող մեր այժմեան հայաստանին ձօնուած հնչեակը, մասնաշատուկ տեղ մը պիտի միշտ զբաւեն հայրենիքի զգացումը իրական բանաստեղծութեան շէտերով թարգմանող քնարերգական էջերու սակմատեանին մէջ :

Սիրելի յորեւեար,

Դուք անդրանիկ յայտնութիւններէն մին եղաք, կ'ըսէի, այն սերունդին որուն ամենէն օժտուած ներկայացուցիչները, Փրանսայի ու պիլժ խորհրդապաշտ մեծ վարպետներուն զործէն հմայուած, անոնցմէ առաջնորդուելով իրենց հայ բանաստեղծի կամ գրագէտի տոհմայնօրէն ու անհատականօրէն ինքնուրոյն ճամբան գտան : Ձեր ընկերներէն ոմանք, Տիրան Զարեան եւ Ռուբէն Զարգարեան, որ ձեզի հետ նոյն տակն երեւցան մեր գրական հորիզոնին վրայ եւ քերթողական արձակի որդիքի էջեր տուին մեզի, Ատոմ Եարճանեան եւ Դանիէլ Վարուժան, որ ձեզմէ քիչ յետոյ ի յայտ եկան ու մեր ազգային բանաստեղծութիւնը վսեմ բարձունքներու հասուցին, ինչ-

պէս եւ այն մեծարժէք քննադատ — զրազէտը
 եւ խոհուն բանաստեղծը որ եղաւ Արտաշէս
 Յարութիւնեան, խուժուժ բռնակալութեան
 մը սեւ ճիրաններուն տակ նահատակուեցան.
 ձեր կրտսեր ընկերներէն Մխաբ Մեծարենց ու
 Վահան Տէրեան, որովբէական քնարերգակ-
 ներ, Դուբեանն ու Ադամեանը մեղմէ խլով ա-
 նողք ախտէն ծիւրելով՝ վաղաժամ մահացան.
 ձեր մտերմագոյն գրական ընկերներէն մին,
 Սուրէն Պարթեւեան, որ իր գեղեցիկ նորա-
 վէպներուն մէջ պերճ ու հզօր արձակի բանա-
 ստեղծ մը եղաւ, նենգաւոր հիւանդութենէ մը
 զգետնուած՝ նոյնպէս կանխահասօրէն անհե-
 տացաւ: Անոնք, թէեւ իրենց կենդանութեա-
 նը՝ աւելի կամ նուազ գնահատուած, ոմանք
 մեր ընտրանիէն խորապէս յարգուած, այլք
 համատարած սիրով ու հիացումով պաշար-

ուած, չունեցան սակայն յորելեանական մե-
 ծահանդէս տօնախմբութեան մը հրճուանքը,
 որուն արժանի էին: Թոյլ տուէք որ անոնց սի-
 բիւի եւ անմահ անունները միացնեմ այս իրի-
 կուն ձեր անունին, եւ թող մշտականանչ ճա-
 ուազայթումը զափնիին զոր այս բողէին հայ
 ժողովուրդին երախտագէտ մեծարանքը կը բո-
 լորէ ձեր ներշնչեալ քերթողի ճակտին, տա-
 րածուի նաեւ ճակտին վրայ ձեր այդ թանկա-
 ւին ընկերներուն, որոնց հոգիները եւ կը զգամ
 այս իրիկուն, խանդավառ, սփոփուած, հը-
 պարտ, այստեղ, ձեր շուրջ, այս մեծ հանդէ-
 սին մէջ ուր կը տօնուի ինչ որ իրենց ու ձեր
 գերադոյն հրայրքը, խորագոյն կրօնքը եղաւ,
 — բանաստեղծութիւնը:

Ա. ԶՊԱՆԵԱՆ